

แนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของ พื้นที่ภาคอีสานตอนใต้

The Guidelines for Public Policy Participatory Administration of Local Governance for Southern Isan

วิลดา อินฉัตร¹ อนันต์ ธรรมชาลัย²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ และประชาชนในพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ จำนวน 7 จังหวัด ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการวิจัยในรูปแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 407 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเปรียบเทียบความแตกต่าง สถิติหาความสัมพันธ์ และสถิติพหุเชิงถดถอย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ จำนวน 25 คน และใช้แบบร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการสนทนากลุ่มจากผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ จำนวน 20 คน เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ พบปัญหา ได้แก่ ปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหาด้านกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ โดยภาครัฐ และ ปัญหาด้านการประกอบอาชีพของชุมชน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

² คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ เห็นด้วยปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายกรณีพบว่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านการเมือง และด้านการศึกษา ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ได้แก่ ด้านความพึงพอใจ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์กร/ท้องถิ่น ด้านกระบวนการบริการ ด้านสังคม ด้านตัวแบบการมีส่วนร่วม ด้านรูปแบบนโยบายสาธารณะและเศรษฐกิจ ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ พบว่า ปัจจัยสถานภาพส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันมีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ยกเว้น เพศ อาชีพ

4. แนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ พบว่า ภาครัฐควรดำเนินการสนับสนุนปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านกระบวนการบริการ ด้านตัวแบบการมีส่วนร่วม ด้านสังคม และด้านการศึกษา ให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น เพิ่มมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ, การมีส่วนร่วม, การบริหารนโยบายสาธารณะ

Abstract

The purpose of this study were to present the Guidelines for Public Policy Participatory Administration of Local Governance in Southern Isan by the stakeholders who involved in public policy such as the government officers, agencies, academics, the community leaders, the policy stakeholders and the people in the 7 provinces in the south of northern east in accordance with a strategic plan from Department of the Interior, Ministry of Interior as follows: Nakhon Ratchasima, Buriram, Surin, Srisaket, Ubon Ratchathani, Chaiyaphum and Amnat Charoen Province. The research was the combination of Quantitative Research which using the questionnaire as the data collecting from the sampling group in the amount of 407. And then data analysis by the statistics as frequency, percentage, mean, standard deviation, statistics for different comparison, correlation statistics, regression statistics with Qualitative Research which using interviewing form for the tool in the interview insights from the 25 people from the local administrators, the community leaders, the academics and the different stakeholders and using the comment form in

conversation with the 20 people from local administrators, the community leaders, the academics and the different stakeholders in order to synthesize for the guidelines for Public Policy Participatory Administration of Local Governance.

The result from this study found that

1. The supportive factors for Public Policy Participatory Administration of Local Governance for Southern Isan in overall was at the medium level (mean 3.36). When considering case by case found that the opinion in politics and education was at the high level, the opinion in satisfaction, strategic management and organizational culture in local, service process, social aspect, participation, public policy and economy respectively which were at the medium level.

2. Participation Behavior in Public Policy Participatory Administration of Local Governance for Southern Isan in overall in the participation factors was at the medium level (mean 2.88). When considering case by case found that the participation in policy formulation, participation in decision making, participation in progress, participation in policy evaluation and participation in beneficial receiving, respectively.

3. Guidelines for Public Policy Participatory Administration of Local Governance for Southern Isan found that the supportive factors in public policy administration had the influence especially in public participatory administration. The factors in strategic management, management process, participation form, social aspect and education had the positive influence with Public Policy Participatory Administration of Local Governance at the significance level of 0.05

Keywords: Public, Policy, Participatory, Administration

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง รัฐต้องมีนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้านอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน จังหวัดใดที่มีความพร้อมจะต้องพัฒนาให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น ประการที่สอง ให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระของท้องถิ่น และจำกัดบทบาทรัฐในการกำกับดูแลท้องถิ่นให้ทำได้เท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ประการที่สาม กระบวนการกระจายอำนาจต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

และพัฒนาเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยมีกฎหมายกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจมารับ ประการที่สี่ ให้ความสำคัญกับสิทธิของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและการดำเนินงานของรัฐ รัฐบาลจึงได้มีนโยบายที่จะกระจายอำนาจในการปกครองไปสู่ประชาชนให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหารจัดการ การวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่นชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพและ รวดเร็ว การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบด้านการปกครองที่เกิดมาจากแนวความคิดในการกระจาย อำนาจการปกครอง (Decentralization) ตามหลักการมอบอำนาจให้กับท้องถิ่นปกครองตนเอง ทั้งในด้านการเมือง และการบริหารโดยไม่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาล และที่สำคัญก็คือการกำหนดนโยบายที่จะบริหารงานและพัฒนาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งในอดีตที่ผ่านมารัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนพัฒนา และดำเนินการเองทั้งหมดทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง จนทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และที่สำคัญไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการอย่างแท้จริงของคนในท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และเพื่อพัฒนาชนบทโดยเฉพาะประชาชนที่เป็นรากหญ้าของประเทศให้มีความอยู่ดี กินดี อย่างทั่วถึงจึงทำให้เกิดองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

นโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น เป็นการกำหนดทิศทาง แนวทาง แผนงาน โครงการและ กิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกที่จะทำเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือตอบสนองต่อปัญหาของท้องถิ่นนั้นๆ โดยหน่วยงานราชการในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ต่างมีหน้าที่เป็นหน่วยงานประสานงานเพื่อเป็นการขับเคลื่อนนโยบายที่รัฐบาลได้กำหนดไปปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการประชารัฐ เป็นต้น โดยรัฐบาลได้ประกาศนโยบายการสร้างรายได้ว่า สนับสนุนและผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนทุกระดับ โดยจะส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศตั้งแต่การผลิตเพื่อการบริโภค นำผลิตภัณฑ์ที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในระดับครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งการส่งเสริมการเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับ ธุรกิจขนาดใหญ่สู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างเสริมกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถคิดเอง ทำเองในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยมีระบบราชการที่สำคัญเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก นั่นคือ ส่วนงานราชการระดับจังหวัดเป็นหน่วยงานติดตามขับเคลื่อนไปสู่ระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละนโยบายซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันที่ใช้

โครงการประชารัฐ คือการพัฒนาท้องถิ่นต้องประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ โดยมีหน่วยงานของภาครัฐมาช่วยสนับสนุนทั้งในเรื่องการสร้างองค์ความรู้ กำลังคน กำลังทรัพยากร และงบประมาณต่างๆ แต่นโยบายสาธารณะในระดับในท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ยังคงขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆอย่างมา จนทำให้หลายๆ นโยบายที่ดำเนินการไปแล้วไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่น หรือในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิผลจนก่อให้เกิดประสิทธิภาพตามมา ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งเวลา กำลังคน ทรัพยากรที่ใช้และงบประมาณที่นำลงไปสนับสนุนโครงการต่างๆ การดำเนินนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นที่ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ อย่างแท้จริงจนทำให้นโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นหลายนโยบายถูกต่อต้านจากกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น หรือนโยบายสาธารณะบางนโยบายไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลตามนโยบายดังกล่าว การศึกษาแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียกับผลของนโยบาย ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น ในการศึกษาแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นโดยมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ มีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทและนำไปประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียกับผลของนโยบายที่เกิดขึ้นในการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบของการวิจัยเป็นการวิจัยในรูปแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรหน่วยงาน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียกับ

นโยบาย และประชาชนในพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ จำนวน 7 จังหวัด ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ท้องถิ่นของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัด สุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดอำนาจเจริญ

3. กลุ่มตัวอย่างได้มาจากผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ กำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยคำนวณจาก สูตรของ Yamane ที่ช่วงความเชื่อมั่น 95% (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2553: 127) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 407 ตัวอย่าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มี 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถาม แบบ สัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยวิธีการเลือก ตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 25 ท่าน โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นการ สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีจุดสนใจเฉพาะ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยบางเรื่องที่ไม่สามารถสังเกตได้ แต่ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาสนับสนุนข้อมูลจากผลงานการวิจัยเชิงปริมาณ อันจะทำให้ได้ตัวแปรสำคัญในการสร้างร่างแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมใน ระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ ผู้วิจัยนำร่างแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมี ส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นมาทำการจัดสนทนากลุ่ม ใช้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนด นโยบายสาธารณะของท้องถิ่น จำนวน 20 ท่าน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายลักษณะ กระจาย ของกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ โดยคำนวณ ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์ระดับปัจจัยแวดล้อมในท้องถิ่นที่มีผลต่อแนวทางการบริหารนโยบาย สาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นและการบริหารนโยบายแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย การที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียต่อนโยบาย สาธารณะในระดับท้องถิ่นใช้สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance – ANOVA) ใช้สถิติ F-test และใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตาม วิธีของ LSD

4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เบื้องต้นก่อนวิเคราะห์การถดถอย โดยการวิเคราะห์ค่าสัม ประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการบริหารนโยบาย สาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's ProductMoment Correlation Coefficient)

5) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาหารูปแบบของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลเพื่อยืนยันว่าปัจจัยแวดล้อมในท้องถิ่นและการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับท้องถิ่นปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแบบแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น (Dependent Variable)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ พบปัญหาที่พอสรุปได้ ดังนี้

- 1) ปัญหาด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร
- 2) ปัญหาด้านกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆโดยภาครัฐ ได้แก่ การไม่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของนโยบาย การขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงต่อนโยบายต่าง ๆ เป็นต้น
- 3) ปัญหาด้านการประกอบอาชีพของชุมชน ได้แก่ การที่ประชาชนต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องและดูแลครอบครัว และการย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจำนวนมากจึงเกิดความเข้าใจและความพร้อมในการร่วมพัฒนาชุมชน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ทุกด้าน พบว่า มีอิทธิพลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ โดยเฉพาะปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านกระบวนการบริหาร ด้านตัวแบบการมีส่วนร่วม ด้านสังคม และด้านการศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ พบว่า ปัจจัยสถานภาพส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันมีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยสถานภาพส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ยกเว้น เพศ อาชีพ

ปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารนโยบายสาธารณะแตกต่างกันมีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารนโยบายสาธารณะ ได้แก่ การจัดการเชิงกลยุทธ์ กระบวนการบริหาร รูปแบบนโยบายสาธารณะ ตัวแบบการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจ วัฒนธรรมองค์กร/ท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการเมืองที่แตกต่างกันมีผลต่อการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ แตกต่างกัน

4. แนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ พบว่า ภาครัฐควรดำเนินการสนับสนุนปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านกระบวนการบริหาร ด้านตัวแบบการมีส่วนร่วม ด้านสังคม และด้านการศึกษา ให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น เพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น

ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น การกำหนดกลยุทธ์ของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น และการประเมินผลกลยุทธ์ของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น ควรมีการสร้างความรู้แก่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ให้เกิดความรู้อันถึงคุณค่า ประโยชน์ที่ชุมชน ท้องถิ่นจะได้รับทั้งผลดีและผลเสียโดยชี้แจงอย่างชัดเจน และเข้าถึงประชาชนให้ได้ทุกกลุ่ม

ปัจจัยด้านกระบวนการบริหาร ภาครัฐต้องดำเนินงานในการจัดองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น ที่ชัดเจน มีการวางแผนงานนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นเป็นขั้นตอนทั้งระยะสั้น ระยะยาวหรือนโยบายที่เร่งด่วน การจัดบุคลากรในการปฏิบัติงานตามนโยบายสาธารณะที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ ความเข้าใจในท้องถิ่นและการบริหารนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ การอำนวยความสะดวกในงานนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น และประสานงานในงานนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นแบบแผน มีแผนงานที่ชัดเจน งบประมาณของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นต้องมีการจัดสรรที่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนดและมีแนวทางในการหางบสนับสนุนเพิ่มเติมกรณีที่มีปัญหาเรื่องงบประมาณ และรายงานผลของนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นที่ต้องมีการสรุปรายงานผลเป็นขั้นตอน โดยมีการตรวจสอบการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดช่องทางให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะที่กำหนด

ปัจจัยด้านตัวแบบการมีส่วนร่วม ภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการการบริหารนโยบายสาธารณะโดยทำให้มีโอกาสร่วมคิด ถึงปัญหาในท้องถิ่นหรือความต้องการของท้องถิ่นเพื่อสร้างความตระหนักและความสำคัญของนโยบายสาธารณะร่วมกัน ร่วมรับรู้ ถึงผลดีและผลกระทบอันเกิดขึ้นจากนโยบายสาธารณะที่จะดำเนินการ ร่วมตัดสินใจกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องร่วมกันพิจารณาเลือกนโยบายสาธารณะที่จะดำเนินการในท้องถิ่น ชุมชนของตนเอง ร่วมดำเนินการ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะในขั้นตอนต่างๆ ร่วมรับผิดชอบ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อผลอันเกิดขึ้นจากนโยบายสาธารณะที่ดำเนินการร่วมกัน ร่วมรับผลประโยชน์ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องมีผลประโยชน์ที่ได้รับจากนโยบายสาธารณะที่กำหนดในด้านใดด้านหนึ่ง และร่วมประเมินผล กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลนโยบายสาธารณะในทุกขั้นตอนและหลังจากที่เสร็จสิ้นโครงการร่วมกัน

ปัจจัยด้านสังคม ภาครัฐต้องดำเนินการศึกษาปัญหาที่ชุมชนต้องการได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ความขัดแย้งของคนในชุมชน ปัญหาการแย่งชิงผลประโยชน์จากนโยบายสาธารณะในท้องถิ่น เหตุการณ์ที่เป็นความสนใจร่วมของชุมชน และการแบ่งระดับ ชนชั้นของคนในชุมชน ถึงความแตกต่างหรือระดับปัญหาที่มีมากน้อยเพียงใดเพื่อลดระดับความแตกต่างหรือลดระดับปัญหาต่างๆ ในสังคมสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่แบ่งข้างแยกพวกกัน และจัดลำดับปัญหาเร่งด่วนก่อนหลังตามความจำเป็นของแต่ละสังคม แต่ละชุมชน หรือแต่ละท้องถิ่น

ปัจจัยด้านการศึกษา ภาครัฐต้องสนับสนุนการขึ้นนำที่ถูกต้องนโยบายสาธารณะในท้องถิ่น การสร้างการรับรู้ต่อนโยบายสาธารณะในท้องถิ่นและการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ความรู้จริงใจในนโยบายสาธารณะในท้องถิ่น และประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น 7 จังหวัดที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากนโยบายในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในด้านการเข้าร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารระดับท้องถิ่น ที่เป็นแนวทางปฏิบัติกว้างๆ (a guide of action) ซึ่งกำหนดโดยรัฐบาลหรือข้าราชการระดับสูง (ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย) นโยบายจะเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างกว้างๆ ไม่มีรายละเอียดหรือค่อนข้างเป็นนามธรรม (Abstract) เพื่อให้ข้าราชการแปลงเป็นรูปธรรม (Concrete) ก่อนนำไปปฏิบัติซึ่งอาจกระทำในรูปแบบของแผนงานหรือโครงการก็ได้ สำหรับผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายนั้น คือ รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น โดยรัฐบาลกลางหมายถึง คณะรัฐมนตรีซึ่งประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และรัฐมนตรีช่วยทุกกระทรวง และทบวงทุกส่วนของรัฐบาล ท้องถิ่นคือ หน่วยงานปกครองท้องถิ่นซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล สามารถตัดสินใจดำเนินกิจการของตนเองตามกฎหมาย นั่นคือองค์การบริหารส่วนจังหวัดเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยการปกครองในรูปแบบพิเศษอื่น ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา

ประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ยังขาดความเข้าใจในการบริหารนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น ในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย โดยเริ่มจาก การจัดระเบียบวาระ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรก ของกระบวนการที่รัฐบาลจะต้องบอกได้ว่า จะทำอะไรต่อไป และจะดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้หรือไม่ กิจกรรมที่กระทำในขั้นตอนนี้จึงเกี่ยวกับการที่รัฐบาลทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน ได้รับรู้ว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้น ในสังคมและยอมรับว่าปัญหานั้นๆ รัฐบาลสมควรที่จะให้ความสนใจยื่นมือเข้าไปแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือ ระเบียบวาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นจำนวนปัญหาที่รัฐบาลกำลังให้ความสนใจและดำเนินการในขั้นที่จะแก้ไขปัญหายูอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง

ขั้นตอนต่อมา คือ การจัดทำและประกาศใช้นโยบายและแผนงาน ผู้เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นและไม่ได้เป็นรัฐบาล จะเสนอทางเลือกในการร่วมรับผลประโยชน์ของการพัฒนา เช่น การจัดเตรียมแผน

งบประมาณและโครงการประจำปีไว้ที่หน่วยงาน/ศูนย์ข้อมูลเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบดูได้ มีการเผยแพร่ข้อมูลแผนงาน/โครงการประจำปีให้ประชาชนได้รับทราบและจัดการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้ทราบนโยบายในการพัฒนาของท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ นั้นๆซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวความคิดมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางกาจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตนเช่นร่วมการประชุมชี้แจงการจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมสำรวจพื้นที่จัดทำโครงการร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการได้รับการสนับสนุนหรือสมทบทุนในโครงการสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตนา เสนาะคำ (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการศึกษารายได้ของประชาชน การติดต่อสื่อสารกับผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบล และความคาดหวัง ประโยชน์จากโครงการพัฒนาตำบลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนการดำเนินโครงการพัฒนาตำบล ตัวแปรความคาดหวังผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาตำบล มีผลมากที่สุด กับการมีส่วนร่วมของประชาชน รองลงมาคือ การมีรายได้ของประชาชนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบล ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลนั้นคือ การมีภาระทางครอบครัวและการประกอบอาชีพของประชาชนซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลา ร่วมกิจกรรมของโครงการส่วนมากจะบริจาคเป็นทรัพย์สินสมทบเป็นค่าแรงงานการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ รวมถึงการที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย การสังเกตการณ์การทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้นำชุมชน ร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของโครงการระหว่างดำเนินการ ติดตามการทำงานของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นในเขตภาคอีสานตอนใต้ทั้ง 7 จังหวัด ใช้หลักการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน โดยในช่วงระยะเวลา 3 ปี ผ่านมา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการที่สร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ โดยมีการก่อสร้างและปรับการบำรุงถนน ทางเท้า ก่อสร้างขยายเขตไฟฟ้า การบริการสาธารณะอย่างครบถ้วนรวมถึงการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยการสร้างแหล่งเก็บน้ำ ขุดลอกคลอง สร้างภาชนะที่เก็บน้ำพร้อมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนโดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปการเกษตร ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพรวมถึงพัฒนาด้านการศึกษาควบคู่กับวัฒนธรรมและ ด้านสาธารณสุขอนามัย ในโครงการดังกล่าวประชาชนมีส่วนร่วมในรูปแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การสังเกตการณ์การทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ 2) ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้นำชุมชน 3) ร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของโครงการระหว่างดำเนินการและ 4) ติดตามการทำงานของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 146-147) ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วม 1) การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์แรงงาน หรือ การช่วยทำกิจกรรม คือการ

เข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตามประเมินผล 2) หน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้ทำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมนี้ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วมจึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะหลายกรณีประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ ทางออกที่ควรเป็นคือการเสริมสร้างพลังอาจ (Empowerment) ซึ่งเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทดังนี้ 1) เงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม 2) เงื่อนไขของโครงการพัฒนา 3) เงื่อนไขของนักพัฒนา 4) เงื่อนไขของผู้นำ 5) เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ 6) เงื่อนไขทางสังคม – จิตวิทยา

ปัญหาอุปสรรคที่ประชาชนไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนานั้นมีสาเหตุมาจากขาดการชี้แนะจากเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ประชาชนไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและข้อจำกัดด้านเวลาและลักษณะของอาชีพของคนในชุมชนไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมพร เศรษฐพิทักษ์ (2558) พบว่า ปัจจัยทางด้านบุคคลและทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่แตกต่างกัน 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ และร่วมติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมติดตามและประเมินผล สถานภาพโสดมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมคิดและร่วมวางแผน รายได้ต่อเดือนของประชาชนในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในระดับความคิด ร่วมวางแผน และร่วมติดตามประเมินผลประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ภาคประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปัญหาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
2. รัฐบาลควรสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีการจัดการอบรม สัมมนา เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วมกระบวนการนโยบายสาธารณะ และเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบหรือเป็นที่ปรึกษาในการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาล
3. ภาครัฐในทุกๆระดับต้องสร้างกระบวนการรับรู้ ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้เกิดการเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของนโยบายสาธารณะ
4. จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในนโยบายสาธารณะยังมีความก้าวหน้าทางทฤษฎีน้อยมาก ฉะนั้นจึงควรเป็นหน้าที่ของ นักวิชาการ คณาจารย์ และมหาวิทยาลัยที่ต้องเข้ามามีบทบาทสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่ม

ต่างๆ ควรให้มีการนำแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมใหม่ๆ ไปสอน หรือไปผลิตเป็นตำราเผยแพร่ เพราะจะเป็นการสร้างโลกทัศน์ของผู้ศึกษา ประชาชนในท้องถิ่น และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ให้เปลี่ยนแปลงได้

5. ควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาของรากหญ้าที่เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. ศึกษาการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นของทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เพื่อให้ทุกกลุ่มมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ศึกษานโยบายสาธารณะที่เป็นโครงการต่างๆในระดับท้องถิ่นให้มีการจัดทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. ศึกษากระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น เฉพาะเจาะลึกแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

บรรณานุกรม

จิตนา เสนาะคำ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ปฐมพร เศรษฐพิทักษ์. (2558). ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง จำกัด.